

KAPITULLI VI – AKTIVITETE TË TJERA TË BANKËS SË SHQIPËRISË

VI.1. ZHVILLIMET NË SISTEMIN E PAGESAVE

Banka e Shqipërisë gjatë vitit 2001 dhe në vazhdim është përfshirë në një projekt mjaft të rëndësishëm, atë **të implementimit të sistemit të automatizuar të tipit RTGS**.

Implementimi i këtij sistemi, që lidhet me shlyerjen e pagesave ndërbankare në lekë, zë një vend të rëndësishëm në strategjinë e Bankës së Shqipërisë. Ky sistem përbën tashmë një standard që funksionon jo vetëm në vendet e zhvilluara, por ai është implementuar së fundi edhe në shumicën e vendeve të Europës Lindore.

Banka e Shqipërisë, duke e vlerësuar këtë projekt si të një rëndësie të veçantë për të gjithë sistemin financiar e bankar të vendit, kërkoi asistencën teknike e financiare të Bankës Botërore në këtë drejtim.

Si rezultat, Banka Botërore përfshiu në kredinë dhënë Qeverisë Shqiptare për Rindërtimin e Institucioneve Financiare (projekti FSIBTA) edhe implementimin e një Sistemi Pagesash Ndërbankare të tipit RTGS.

Gjatë vitit 2001, projekti RTGS kaloi fazën e parë të prokurimit të përzgjedhjes së kompanisë, e cila do të realizojë implementimin e këtij sistemi. Si rezultat, u shqyrtuan disa zgjidhje teknike të ofruara dhe u arrit në formulimin e paketës së re të kërkesave të biznesit, e cila përmban të gjitha elementet e një sistemi RTGS bashkëkohor dhe që synon një zgjidhje afatgjatë.

Sistemi që Banka e Shqipërisë kërkon të realizojë, do t'i sjellë përfitime të rëndësishme sistemit bankar siç janë:

- *Përmirësimi i cilësisë së shërbimit të pagesave nëpërmjet përsheptimit dhe eficiencës së qarkullimit të fondeve.*

Bankat dhe klientët e tyre do të kenë mundësinë e kryerjes së pagesave në datëvalutën e tyre, në mënyrë të pakthyeshme. Gjithashtu, sistemi u ofron bankave mundësinë e vendosjes dhe të administrimit të prioritetëve për pagesat e tyre; pra, ato mund të diversifikojnë shërbimet që u ofrojnë klientëve, në varësi të shpejtësisë së shlyerjes së tyre.

- *Krijimi i një baze të sigurt për optimizimin e përdorimit nga ana e bankave të likuiditeteve të tyre.*

Sistemi siguron informacion në kohë reale për gjendjen e llogarisë duke lehtësuar administrimin e likuiditeteve për plotësimin e detyrimeve dhe për investimin e rezervave të tepërta.

Përveç kësaj, krijon mundësinë e përdorimit automatik të lehtësirave kredituese që ofron Banka e Shqipërisë për bankat e nivelit të dytë.

- *Krijimi i infrastrukturës së nevojshme për zhvillimet e ardhshme në sistemin e pagesave dhe të tregjeve financiare.*

Implementimi i këtij sistemi krijon bazën e nevojshme për 2 projekte të ardhshme të Bankës së Shqipërisë:

Sistemi i Automatizuar i Kleringut ose siç quhet ndryshe sistemi i pagesave me vlera të vogla, implementimi i të cilit do të jetë vazhdim i implementimit të sistemit RTGS dhe Sistemi i Shlyerjes së Letrave me Vlerë, i cili ka një rëndësi të veçantë në zhvillimin e tregut sekondar të letrave me vlerë.

- *Duke ofruar e siguruar shërbime pagesash konform standardeve ndërkombëtare, synohet përmirësimi i imazhit të Shqipërisë nga këndvështrimi i investitorëve të huaj.*

Banka e Shqipërisë, edhe gjatë vitit 2001, ka vazhduar punën për përmirësimin e **bazës rregullatore** për sistemin e pagesave, ku ndër të tjera mund të përmenden:

Në funksion të standardizimit të instrumenteve të pagesave, u arrit nënshkrimi i një marrëveshjeje ndërbankare për një metodë të unifikuar **kodifikimi të degëve të bankave** sipas varësisë së degëve të Bankës së Shqipërisë.

Është punuar për t'i paraprirë zhvillimeve në fushën e **pagesave elektronike** me kuadrin e përshtatshëm rregullator jo vetëm për bankat, por edhe për institucionet e tjera financiare.

U punua intensivisht në drejtim të përmirësimit të bazës rregullatore për **përdorimin e çekut**. Në këtë proces morën pjesë aktive të gjitha bankat e nivelit të dytë duke organizuar e bashkërenduar punën me strukturat e Komitetit Kombëtar të Pagesave.

Banka e Shqipërisë ka vazhduar të ofrojë shërbimin e organizimit të kleringut dhe të shlyerjes së pagesave ndërbankare për bankat e nivelit të dytë.

Gjatë vitit 2001 shënohet një rritje e ndjeshme e aktivitetit ndërbankar si në vlerë edhe në volum:

Vlera **totale** e qakullimit për vitin 2001 kapi shifrën 1.899 miliardë lekë (rreth 13.906 milionë dollarë²⁵ ose gati dyfishin e vlerës krahasuar me vitin 2000.

Vlera e transaksioneve të kleruara nëpërmjet **kleringut**, gjatë vitit 2001, ishte 61.8 miliardë lekë (rreth 452.6 milionë dollarë amerikanë). Vlerë, e cila përfaqëson 3.2 për qind të vlerës totale të qarkulluar në llogaritë e bankave.

Vlera e **pagesave ndërbankare**, të kryera gjatë vitit 2001 kundrejt vlerës totale të qarkulluar ndërmjet bankave ishte 5.9 për qind.

Instrumentet, që u përdorën më tepër nga klientët e bankave ishin urdhërpagesa dhe çeket, me një rritje në krahasim me vitin e mëparshëm prej 13.6 për qind, çfarë dëshmon edhe për një afrim të klientëve në banka.

Vlera e **pagesave** të kleruara në vitin 2001 shënoi një rritje prej 13.6 për qind në krahasim me vitin 2000. Rritjen më të madhe e kanë patur pagesat e bëra nëpërmjet urdhërpagesave, vlera e të cilave kapi shifrën 32.9 miliardë lekë (rreth 241 milionë dollarë) dhe përfaqëson një rritje prej 17 për qind në krahasim me vitin 2000. Pagesat me çek, gjithashtu, kanë pësuar rritje (9.6 për qind) kundrejt një viti më parë.

Tabelë VI-1: Volumi i transaksioneve të kleruara në seancat e kliringut gjatë vitit 2001.

Instrumenti	Numri (në njësi fizike)			Vlera (në miliardë lekë)		
	1999	2000	2001	1999	2000	2001
Urdhërpagesa	53357	57500	63000	25.6	28.0	32.9
Çeqe	6000	6500	6700	24.4	26.3	28.9
Totali	59357	64000	69700	50.0	54.4	61.8

Tabelë VI-2: Vlera mesatare e instrumenteve të pagesës (në milionë lekë).

Instrumenti	Për instrument			Mujore		
	1999	2000	2001	1999	2000	2001
Urdhërpagesa	0.5	0.5	0.52	2136.8	2337	2743
Çeqe	4.1	4.1	4.3	2031.0	2195	2407
Totali				4167.9	4532	5150

25. Kursi në fund të vitit 2001 ishte 1 usd= 136,55 lekë.

VI.2. EMISIONI I MONEDHËS

Gjendja e treguesve të monedhës më 31.12.2001, rezulton si më poshtë:

Emisioni	128.000.000.000,00	lekë
Monedha në qarkullim	121.333.521.693,00	“

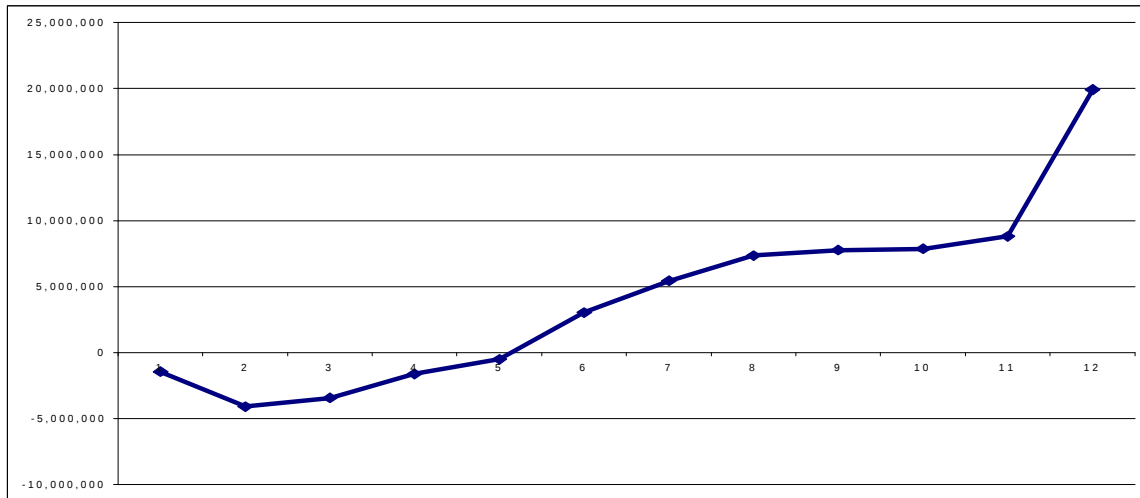
Emisioni i monedhës, për vitin 2001, u shtua me 22 miliardë lekë, duke mbajtur parasysh plotësimin e nevojave të ekonomisë për para në një strukturë optimale.

Monedha në qarkullim, rezultoi në shumën 121.333.521.693,00 lekë. Krahësuar me fundvitin 2000, ajo është rritur me 19,9 miliardë lekë ose 19,6 për qind. Rritjen më të madhe e ka pësuar në muajin dhjetor, me 11,1 miliardë lekë ose 55,7 për qind të të gjithë shtesës vjetore, nga e cila rreth 6 miliardë lekë është efekti i ndërhyrjes në treg të Bankës së Shqipërisë për blerje valute.

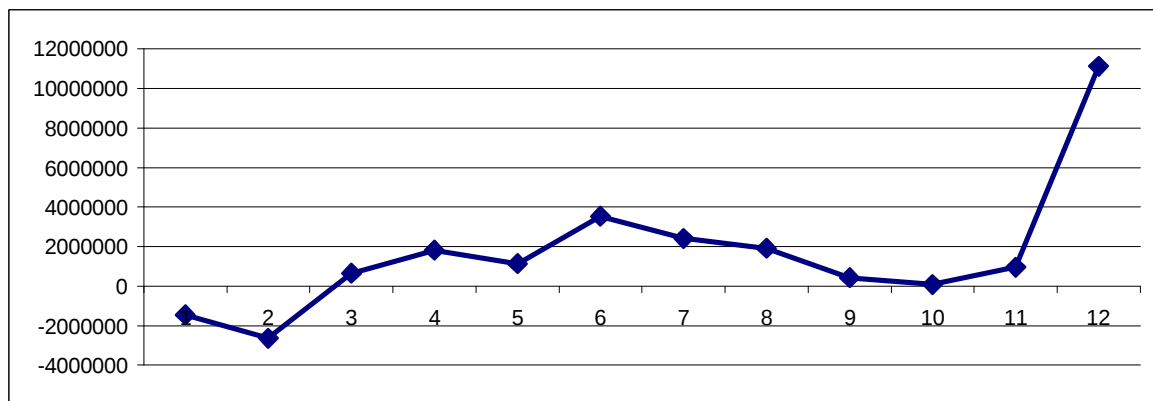
Tabelë VI-3: Ndryshimet mujore të monedhës në qarkullim, viti 2001 (në miliardë lekë).

Nr.	M u a j t	Mujore	Progresive prej fillimit të vitit
1	Janar	- 1457	- 1457
2	Shkurt	- 2639	- 4096
3	Mars	+ 647	- 3449
4	Prill	1 812	- 1637
5	Maj	+ 1129	- 508
6	Qershor	+ 3533	+ 3025
7	Korrik	+ 2408	+ 5433
8	Gusht	+ 1906	+ 7339
9	Shtator	+ 419	+ 7758
10	Tetor	+ 89	+ 7847
11	Nëntor	+ 957	+ 8804
12	Dhjetor	+ 11120	+ 19924

Grafik VI-1: Ndryshimi i gjendjes së monedhës në qarkullim, progresiv prej fillimit të vitit 2001.

Grafik VI-2: Ndryshimi i gjendjes së monedhës në qarkullim për çdo muaj të vitit 2001.

Disa nga faktorët, që vlerësohet të kenë ndikuar në shtesën e monedhës në qarkullim, janë:

- ulja kundrejt fundvitit 2000, e interesave bankare për depozitat me afat në lekë dhe në valutë;
- stabilizimi, në përgjithësi, i kursit të këmbimit dhe niveli i ulët i inflacionit, kanë shtuar besimin e publikut tek monedha kombëtare;
- plotësimi i nevojave të konsumit nga popullata dhe pagesat për qëllime tregtare, kryesisht ato brenda vendit, megjithë zhvillimet, akoma në një masë të konsiderueshme vazhdojnë të kryhen në *cash* etj.;
- hyrja fizike e euros, e cila u shoqërua me ndërhyrje të Bankës së Shqipërisë për të mos lejuar mbiçmim artificial të lekut.

Tabelë VI-4: Struktura e monedhës në qarkullim (në %).

Prerjet	1999	2000	2001
5000	0.25	0.98	2.23
1000	21.00	23.30	30.23
500	33.37	33.23	39.60
200	14.44	13.02	13.76
100	9.29	9.43	14.18
10	4.00	3.68	0.0
5	3.32	3.06	0.0
3	3.38	3.13	0.0
1	10.95	10.16	0.0
Totali kartëmonedha	100.00	100.00	100.00
100	0.00	1.98	4.80
50	7.23	4.04	14.96
20	10.11	5.92	26.09
10	10.82	6.57	28.83
5	7.68	4.51	18.94
2	0.26	0.12	0.0
1	10.27	5.00	6.38
0.5	8.71	4.21	0.0
0.2	18.84	9.11	0.0
0.1	22.01	10.65	0.0
0.05	4.08	1.97	0.0
Totali monedha metalike	100.00	100.00	100.00

Mbështetur në studimin e kryer në muajin shkurt 2001 “Për plotësimin e kërkesave afatshkurtra të ekonomisë për para” dhe për ndjekjen e këtij problemi gjatë vitit 2001, struktura e monedhës në qarkullim shënoi përmirësime, duke plotësuar më mirë kërkesat e ekonomisë dhe duke u bërë njëkohësisht, më e pranueshme për publikun dhe qarkullimin e parasë. Kështu, në strukturën e monedhës në qarkullim u rrit pesha e kartëmonedhës të prerjes 5 mijë lekë²⁶ duke ulur peshën e kartëmonedhave të prerjeve 1 mijë lekë, 500 lekë dhe 200 lekë.

Sa i takon fenomenit të falsifikimit të kartëmonedhës, ai është i pranishëm edhe gjatë vitit 2001, por me përmasa më të ulta. Konkretisht, krahasuar me vitin 2000, falsifikimi, në total dhe për çdo prerje, është ulur ndjeshëm.

²⁶ Kartëmonedha e prerjes 5 mijë lekë është relativisht e re në qarkullim. Ajo është hedhur në qarkullim me kurs ligjor më 1 janar të vitit 1999.

Tabelë VI-5: Të dhëna mbi falsifikimin e kartëmonedhave.

2000 (në cope)			2001 (në cope)		Në %	
Prerjet në lekë	Viti	Progresive nga 1992	Viti	Progresive nga 1992	2001 / 20000	(1992-2001) / (1992-2000)
1000	747	10796	438	11234	58.6	104.1
500	1487	4750	954	5704	64.2	120.1
200 lekë	834	944	259	1203	31.1	127.1
100 lekë	6	6	1	7	16.6	116.6
Gjithsej	3074	16496	1652	18148	53.7	110.0

Më të ekspozuara ndaj falsifikimit, vazhdojnë të jenë prerjet 1000 lekë dhe 500 lekë, emetime të viteve 1994 e 1996 dhe, veçanërisht këtë vit, prerja 200 lekë, emetim i vitit 1996, gjithnjë me fotokopje dhe shtyp offset.

Sa i takon kartëmonedhave të huaja të falsifikuara, kryesisht lireta italiane, dhrahmi greke dhe marka gjermane, sasia e tyre është e pakonsiderueshme.

VI.3. INTEGRIMI DHE BASHKËPUNIMI NDËRKOMBËTAR

VI.1.3. Integrimi në kuadrin e bisedimeve për Marrëveshjen e Stabilizim Asocimit.

Shqipëria është një nga pesë vendet e Europës Lindore, që merr pjesë në procesin e Stabilizim Asocimit me Komunitetin European²⁷. Ky proces është i hartuar për të ndihmuar vendosjen e stabilitetit në rajon duke integruar çdo vend në strukturat europiane dhe duke u ofruar perspektivat e anëtarësimit të ardhshëm në Bashkimin European. Bashkimi European është përfshirë në mënyrë aktive në mbështetjen e reformave në Shqipëri që në vitin 1991 dhe mbështet prioritetet që qeveritë shqiptare kanë përcaktuar për integrimin european. Në takimin e Zagrebit, të vitit 2000, u vendos që të krijohet një grup i nivelit të lartë i Bashkimit European dhe Shqipërisë, i cili do të kryente një vlerësim të ri për mundësitë e Shqipërisë për të marrë angazhime për një Marrëveshje Stabilizim Asocimi. Në këto vlerësime u ra dakord që të ndiqeshin rekomandime që mbulojnë fushën politike, ekonomike, financiare dhe faktorët rajonalë.

Tabelë VI-6: Progresi i negociatave për pranimin në BE të disa vendeve.

Vendi kandidat	Ekonomi tregu	Të aftë për të konkurruar në BE	Kapitujt e mbyllur, rregullat e adoptuara
Bullgaria	Mbyllur	Me kusht	12
Qipro	Po	Po	2
R. Çeke	Po	Me kusht	2
Estonia	Po	Me kusht	19
Hungaria	Po	Me kusht	22
Letonia	Po	Me kushte të forta	18
Lituania	Po	Me kushte të forta	18
Malta	Po	Po	18
Polonia	Po	Me kusht	18
Rumania	Jo	Jo	8
R. Sllovake	Po	Me kushte të forta	20
Sllovenia	Po	Me kusht	21

Burimi: Komisioni i BE, revista "Global Finance", janar 2002

Për Shqipërinë, deri në shtator të vitit 2001, përgjegjëse për ndjekjen e procesit të bisedimeve ka qenë Ministria e Punëve të Jashtme. Ndërkohë, duke vlerësuar rëndësinë e këtij procesi u krijua Ministria e Integritimit European. Një grup i quajtur "task force" është ngritur me koordinatore nga të gjitha institucionet qendrore, dhe Banka e Shqipërisë është anëtare e këtij grupi me përgjegjësinë për të

²⁷ Shtetet e tjera janë FYROM, Republika Federative e Jugosllavisë, Republika e Bosnje-Hercegovinës dhe Republika e Kroacisë.

koordinuar sistemin bankar, politikën monetare, mbikëqyrjen dhe aspektet ligjore, të domosdoshme për një sistem efektiv financiar. Detyra kryesore në bisedimet me Komunitetin Europian është diskutimi i marrëveshjeve për Paktin e Stabilitetit midis vendeve të rajonit të Ballkanit, duke realizuar fillimisht integrimin rajonal dhe më pas atë europian. Në takimet e nivelit të lartë të grupeve konsultative Banka e Shqipërisë ka dhënë kontributin e saj në fushat e:

- licencimit të bankave dhe institucioneve financiare jobankare të huaja;
- bashkëpunimit në luftën kundër pastrimit të parave;
- përafrimit të legjislacionit me Bashkimin Europian dhe reformës legjislative;
- komenteve rreth bashkëpunimit me institucionet financiare ndërkombëtare, qëndrueshmërisë ekonomike duke përfshirë liberalizimin e tregtisë, investimeve të huaja direkte, lëvizjes së lirë të kapitalit;
- politikës monetare dhe inflacionit;
- bilancit të pagesave etj..

VI.2.3. Marrëdhëniet me institucionet ndërkombëtare dhe me bankat e huaja.

Viti 2001, ishte viti i fundit i marrëveshjes afatmesme të mbështetjes me Fondin Monetar Ndërkombëtar dhe në bazë të artikujve që rregullojnë marrëveshjet e anëtarësimit dhe konsultimet midis vendit anëtar dhe delegacioneve të Fondit Monetar Ndërkombëtar, u zhvilluan dy diskutime për Shqipërinë nga drejtorët ekzekutivë të këtij institucioni në Ëashington. Në këtë kuadër, gjatë vitit 2001 përfundoi edhe procesi paraprak i diskutimeve për strategjinë e uljes së varfërisë dhe nxitjen e rritjes ekonomike. Siç dihet, ky proces filloi menjëherë pas kalimit në programin me të njëjtin emër gjë që u realizua gjatë programit të mbështetjes afatmesme 1998 – 2001. E reja në këto diskutime, ishte rritja e bazës së pjesëmarrjes dhe koordinimi me përfshirjen në proces jo vetëm të institucioneve, por edhe të shoqërisë civile.

VI.2.3.1 Marrëdhëniet me Fondin Monetar Ndërkombëtar.

Gjatë vitit 2001, u zhvilluan në muajt prill dhe korrik konsultimet me misionet e Departamentit për Çështjet Europiane të Fondit Monetar, të cilat u përqendruan në programin afatmesëm në kuadër të Marrëveshjes për Zbutjen e Varfërisë dhe Rritjen Ekonomike (PRGF 2) si dhe në zhvillimet në ekonomi, ato monetare, në bilancin e pagesave, në mbikëqyrjen bankare e në sistemin bankar. Në vijim të diskutimeve nga ana e Bordit Ekzekutiv të Fondit Monetar Ndërkombëtar rreth konkluzioneve të misioneve të EU1, gjatë këtij viti u miratuan në kuadrin e PRGF 2, dy disbursimet e fundit me nga sdr 4,705,000 secila, të livruara në 01.03.2001 dhe në 18.07.2001.

Veç kësaj, në muajt maj e shtator, misione të asistencës teknike nga Departamenti i Çështjeve Monetare dhe të Këmbimit të Fondit Monetar

Ndërkombëtar, ofruan asistencë teknike në lidhje me modelet e parashikimit të likuiditetit të qeverisë duke instaluar një program të përpunimit të të dhënave në sistemin “*book entry*” të bonove të thesarit që përdoret në shumë vende, në lidhje me kalimin në strategjinë monetare të “*inflation targeting*”, në lidhje me kuadrin operacional të politikës monetare etj..

VI.2.3.2 Marrëdhëniet me Grupin e Bankës Botërore.

Në marrëdhëniet me grupin e Bankës Botërore, veç kredive dhe mbështetjeve me projekte të ndryshme për vendin, Banka e Shqipërisë, gjatë vitit 2001, vlerëson punën paraprake të bërë në kuadrin e kredisë për axhustimin e sektorit financiar në Shqipëri (Financial Sector Adjustment Credit), shërbimin e konsulencës në fushën teknike për realizimin e dy projekteve:

- a) të kontabilitetit dhe administrimit të rezervës valutore;
- b) të sistemit RTGS;

dhe përgatitjet për projektin e sistemit të kleringut e të pagesave.

Ndërkohë, janë mbajtur kontakte të vazhdueshme me Korporatën Financiare Ndërkombëtare (IFC) për aksionet aktuale të saj në bankat e sistemit tonë dhe për mundësi në pjesëmarrje të reja gjatë procesit të privatizimit.

Po kështu, gjatë vitit 2001 dy misione të Bankës Botërore, njëri për Mbikëqyrjen Bankare dhe tjetri për Sektorin Financiar, kanë ofruar ndihmesën e tyre në drejtim të përgatitjes së planit strategjik afatmesëm e afatgjatë të zhvillimit të Departamentit të Mbikëqyrjes, të përgatitjes së akteve rregullative lidhur me kujdestarinë dhe me administrimin e bankave, të zhvillimit të institucioneve financiare jobanka dhe për çështje të privatizimit të Bankës së Kursimeve.

Banka e Shqipërisë, në procesin e koordinimit me institucionet e vendeve të tjera në dobi të zhvillimit të saj është asistuar nga fondacione si FSVC, GTZ dhe USAID duke realizuar vizita të ndërsjellta të konsulentëve amerikanë dhe gjermanë në Shqipëri dhe të specialistëve tanë në institucione të këtyre vendeve.

VI.2.3.3 Marrëdhëniet ndërrajonale.

Në kuadrin e Klubit të Guvernatorëve të Bankave Qendrore të vendeve të Rajonit të Ballkanit dhe të Detit të Zi, Guvernatori i Bankës së Shqipërisë ka marrë pjesë në dy mbledhjet e rradhës, të zhvilluara në muajt maj në Athinë dhe tetor në Rodos të Greqisë. I krijuar në vitin 1998 dhe me një karakter joformal, ky Klub ka për qëllim të nxisë bashkëpunimin rajonal nëpërmjet shkëmbimit të eksperiencës më të mirë e trajtimit në tryeza të rrumbullakta në nivel guvernatorësh ose specialistësh, të çështjeve bashkëkohore. Në kuadrin e këtij bashkëpunimi ishte edhe vizita zyrtare dhe takimet që Guvernatori e Bankës së Shqipërisë zhvilloi në Bankën Qendrore të Republikës Turke me Ministrin e Shtetit për Thesarin dhe

Autoritetin e Mbikëqyrjes Bankare të Turqisë, ku u nënshkrua midis dy institucioneve edhe Memorandumi i Mirëkuptimit në fushën e mbikëqyrjes bankare. Në kuadrin e këtij bashkëpunimi si dhe nisur nga synimet dhe detyrat kryesore afatshkurtra të Bankës së Shqipërisë, janë kryer vizita pune në nivel drejtuesish në banka qendrore me dimensione dhe histori të ngjashme me tonën, që ofrojnë eksperiencë të suksesshme në këtë drejtim, siç janë Bankat Qendrore të Bosnjë-Herzegovinës, të Hungarisë dhe ajo e Rumanisë për çështje që lidhen me menaxhimin e burimeve njerëzore, me kontrollin e brendshëm, të kontabilitetit, me hartimin e monitorimin e buxhetit.

Ky vit shënoi edhe hapat e parë në marrëdhëniet ndërinstitucionale midis Bankës së Shqipërisë dhe Autoritetit për Banka dhe Pagesa të Kosovës, të cilët nisën me takimin midis titullarëve të dy institucioneve për t'u sanksionuar gjatë vitit që vjen në Protokollin e Bashkëpunimit.